

RC
8922.643.

M. KIR. FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTERIUM
KERTÉSZETI ÜGYOSZTÁLYÁNAK KIADVÁNYA

6.
SZÁM

Útmutató a kiültetett gyümölcsfák nevelésére

Írta:

Dr. Okályi Iván

m. kir.

kertészeti akadémia r. k. tanár

BUDAPEST, 1942

FELELŐS KIADÓ: MOHÁCSY MÁTYÁS M. KIR. KERTÉSZETI
AKADÉMIAI IGAZGATÓ

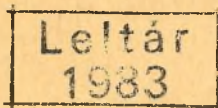
TARTALOMJEGYZÉK:

	oldal
Az alakítómetszés célja	3
Az alakítómetszés elemei	5
Lemetszés, visszametszés, kímetszés	5
A visszavágás következménye	6
A törzs és az ágak vastagítása	11
Hogyan végezzük a lemetszéseket?	13
A használatos koronaalakok	15
A sudaras korona	16
Hogyan nevelünk sudaras koronát	16
Gyorsított koronanevelés	23
Sudaras korona kinevelése egyéves oltványból	24
Hiányos vagy sérült korona helyrehozása	25
A katlanalakú korona	31
A gömbkorona	31
Függelék	32

Leltár 1958

Lelt. 1955

BEVEZETÉS

Az alakító metszés célja

Az elültetett fák koronáját megmetszük.

A metszésnek ebben az esetben kétféle célja van.

Először is csökkenteni akarjuk a korona lombzatát. A kifakadó levélzet sok vizet párologtat és az átültetésnél megcsonkított gyökerek még nem tudják a párolgással elvesztett vizet elég mennyiségben pótolni. Eppen ezért a metszetlenül hagyott frissen ültetett fán ugyan kifakadnak a rügyek tavasszal, de esetleg csak néhány apró levélkét hajtanak. Maga a fa is igazodni akar a hiányos gyökérzetéhez és ezért nem hoz hosszabb hajtásokat, dúsabb levélzetet, nehogy azokat a meleg idő beálltával ne tudja a földből felvett vízzel ellátni.

Másodsor: az ültetés utáni alakító metszéssel olyan alakura akarjuk nevelni a fa koronáját, amilyen alak céljainknak legjobban megfelel. A mi célunk pedig az elültetett fával az, hogy azon a *legolcsóbban, a legnagyobb mennyiségű és legjobb minőségű* gyümölcsöt termeszthessük.

Vannak, akik az alma- és körtefákat az ültetés évében nem metszik meg. Ezek attól tartanak, hogy az első évben metszés mellett sem fog a fa megfelelő hajtásokat hozni. Ilyenkor a második esztendőben két éves fára metszenek s az első évben ülve maradt rügyekből nevelik ki a hajtásokat. Ez az eljárás inkább a nedvesebb éghajlatu nyugati országokban fejlődött ki. Ott ugyanis a lombnak a párolgása gyengébb és a fejlődő néhány gyökérszál mindig talál elég nedvességet a földben.

Nálunk ajánlatos a metszést ezeknél a fáknál is az *ültetés után tavasszal* elvégezni. Ha azután a hajtás tényleg nem volna elég erőteljes, még mindig metszhetünk jövőre mi is kétéves fára.

Ha a talaj jó, azaz nem levegőtlen, hideg agyag, ha az ültetett fa friss, tehát nincs kiszáritva, ha a gyökérzet megfelelő, jól elágazódott, akkor különösen *kora őszi ültetés* esetén az első évi hajtás kifogástalan szokott lenni.

A gyümölcsfa koronájának alakító metszéséről igen sokféle nézetet hallhatunk. Nem is csodálható ez a zürzavar, mert hiszen ahány gyümölcsnem, sőt ahány fajta van, annak természete, növése más és más. A hajtások hosszúsága és vastagsága, az ágak erőssége és sűrűsége a különböző fajtáknál erősen különbözik. De nem egyezik az egyes fajták termőre fordulásának ideje sem. Az egyiket van időm nevelgetni 6—8 éven át is, mert amúgy is későn áll be rajta a termés. A másik korán terem, s éppen ezért minél előbb el kell készülnünk a korona nevelésével. Azonkívül van sovány és kövér, nyirkos és száraz, hideg és meleg talaj. Van szeles és védett fekvés. Ezzel szemben van szelet tűrő és nem tűrő gyümölcsnem és fajta. Mindegyik esetben más és más a koronanevelés módja és eredménye.

De lehetnek mindezekon felül olyan gazdasági szempontok is, amik a fák kialakításának *meggyorsítását* teszik szükségessé. Ilyen eset az, ha például bérelt földön telepítünk gyümölcsöst, vagy ha köztesként ültetünk gyümölcsfákat.

A sokféle nézet lehet mind helyes és gyakorlatilag igazolható, de természetesen csak bizonyos gyümölcsnemekre, fajtákra, illetve bizonyos körülményekre vonatkoztatva.

Mégis vannak olyan szabályok, amik minden gyümölcsfa-korona nevelésénél egyaránt érvényesek. Ezek a szabályok az alakító metszések *célkitűzését* határozzák meg.

A koronanevelés célja :

1. *Minél gyorsabban a lehető legnagyobb termőfelületet kinevelni.* Mert minél nagyobb a korona termőfelülete, annál több termés fér el rajta.

2. *A lehető legnagyobb teherbírású koronavázat kinevelni.* Mert minél erősebb a korona váza, annál jobban bírja a termés súlyát.

3. *A növekedési és terhelési egyensúlyt biztosítani.* Ne legyen a korona féloldalas, hiányos. Ne engedjük az egyik ágat erősebben nőni, mint a vele egykoru többi. — A termés súlya egyenletesen terhelje a fa vázát, nehogy például a féloldalasan termő korona a fát kidöntse, vagy túlerősre engedett, villásan elágazott ág a termés súlya alatt lehasadjon.

4. *Az egyenletesen elosztott ágak szellős, napos koronát képezzenek.* A fa koronája csak a napos, levegős részeken terem. Az árnyékban nőtt néhány gyümölcs szintelen, ízetlen és cukortalan. A túlsűrű koronában minden gyümölcsfabetegség jobban megtelepszik, viszont a sűrű lombot jól permetezni nem lehet.

Az a legjobb koronanevelési mód, amelyik *adott körülmények között* ezeket a célkitűzéseket legtökéletesebben valósítja meg. Az alakító metszésnél mindig látjuk a fa növekedését. Ehhez és a felsorolt célkitűzésekhez szabjuk a munkánkat.

Ahhoz azonban, hogy minden fánál tudjuk az alkalmazandó metszés módját, előbb meg kell ismerkednünk a metszés elemeivel. Tudnunk kell, hogy milyen metszésre, milyen hajtással válaszol a fa? Hogy mi módon lehet az ágak vastagítását, a növekedések erősítését, vagy gyengítését, a hajtás irányítását befolyásolni? Mert ha ezeket tudjuk és ismerjük a nevelés célját, bármelyik fánál el fogjuk találni a legmegfelelőbb beavatkozás módját.

Az alakító metszés elemei

Az alakító metszéssel a gyümölcsfa termőfelületét képezzük ki. És pedig:

1. *Szabályozzuk a fa növekedését.* Metszéssel befolyásoljuk a törzs magasságát, a korona elágazások számát, növekedésük irányát és egymástól való távolságát. A korona kiképzéséhez szükséges egyes hajtásokat védjük és irányítjuk (biztosító csap). Ezeknek a koronahajtásoknak a hosszanti növekedését szabályozzuk, egyensúlyban tartjuk (visszavágás, visszacsípés, hajtásvitorla kicsípése, rügy és hajtás feletti bemetszések stb.).

2. *A kinevelt fakoronát rendszeresen ritkítjuk.* Mert hiszen napos, levegős koronát akarunk.

3. *Az előregedett koronát megifjítjuk.* Vagyis erős visszavágással a fát újra hajtásba hozzuk, új ágakat nevelünk ki rajta.

4. *A termőfelület súlyát hordozó koronavázat erősítjük.* (Erősítő bemetszések, erősítő csapok stb.).

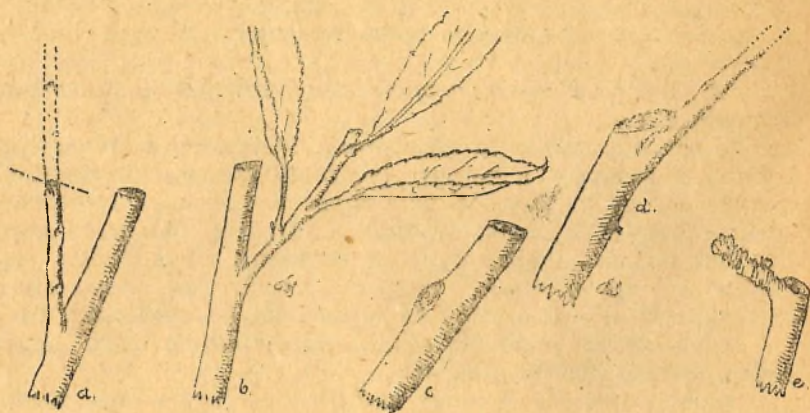
Mint hogy mi ebben a füzetben csak a fák kiültetésétől a korona kineveléséig terjedő idő alakító metszésével foglalkozunk, a termőfa koronaritkítását és az elvénült korona ifjítását nem fogjuk tárgyalni.

Lemetszés, visszametszés, kimetszés

Ha a fáról egy vesszőnek (hajtásnak), gallynak vagy ágnek egy részét levágjuk, azt úgy szoktuk mondani, hogy a kérdéses farészt „visszavágtuk”. Ha azt halljuk, hogy egy vesszőt például a *negyedik rügyre* metszünk vissza, az annyit jelent, hogy a

vesszót a tövétől számított negyedik jól fejlett rügy *felett* vágjuk le. Zöld hajtásnál *szemre*, vagy *levélre* metszünk (pl. 3 levélre, vagy 2 szemre), esetleg a hajtás tövén levő fejletlen szemekre stb. Ha úgy vágjuk le a vesszőt, hogy a tövénél levő ráncos gyűrű marad csak meg, azt *alpra* metszettük. Ha viszont a lemetszés simán, minden látható maradék nélkül történik, úgy *töben* távolítottuk el a vesszőt.

Metszhetünk *2 éves*, *3 éves*, vagy *idősebb fára*, ha a 2, 3 stb. éves fás rész egy darabját is levágjuk. Ilyenkor a visszametszés történhet hajtásra, vesszőre, gallyra, termőnyársra, átmeneti rügyre, stb. aszerint, hogy a metszés után megmaradt részen mi a legfelül álló elágazás.

Lemetszések : a) rügy felett, b) 3 levélre, c) alpra, d) vesszőre, e) termőnyársra

Ha az idősebb ágakat úgy vágjuk vissza, hogy a megmaradó rész felső végén nincs elágazás; *csonkra* metszünk. Ha az ágak tövén levő kéreggyűrődések felett vágjuk le őket; *ágyűrűre*, ha viszont azzal együtt; úgy *töben* vágjuk ki.

Igy lehet metszeni pl. *vízajtásra*, *biztosító csapra*, stb.

A visszavágás következménye

A visszavágás következtében a megmaradt rész rügyei *jokozott erővel kihajtanak*.

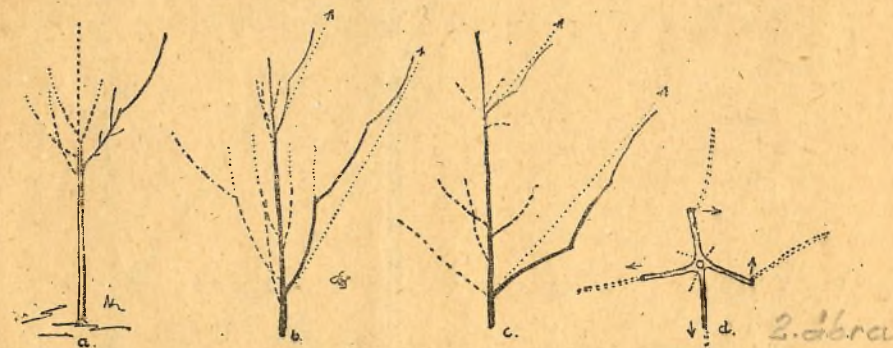
Legerősebben mindig a *legfelül* megmaradt rügy hajt ki. Tehát az, *amelyikre* a vesszőt visszavágtuk. Az alatta követ-

kezők fokozatosan gyengébben hajtanak, majd a lejjebb állók alva maradnak.

Ha jól fejlett rügyre (szemre) metszünk vissza, az rendes hajtást fog hozni. A fejletlen szemekből, főleg almánál, körténél legtöbbször igen kurta képződményt (dárda, nyárs) kapunk. Ha idősebb ágakat *csonkra* vágunk, a kéregben levő rejtett rügyekből *vizhajtás* (fattyu) fakad.

Amerre a metszés után megmaradt legfelső rügy (vezérrügy) néz, *arra felé* növekszik a belőle kitörő hajtás. Tehát a korona nevelésénél mindig olyan irányú vezérrügyre metszünk, amerre a vezérhajtást növeszteni akarjuk. Ha az a fajta, amelyiknek a koronáját neveljük, általában meredeken fölfelé álló ágakat nevel, annak a vezérvesszőit mindig *kifelé* álló vezérrügyre metszük. Így ugyanis a vezérhajtások is körös-körül kifelé kezdenek nőni, tehát a koronát oldalt terebélyesítjük. Ha viszont lehajló, gyenge ágazatu fajtával állunk szemben, a vezérvesszőket *befelé* (felül) álló rügyre vágjuk, hogy a hajtás inkább meredekebben felfelé induljon. Van olyan eset is, hogy a két szomszédos koronaág nagyon messze áll egymás mellett, amit; ha a nevelésnél ki nem igazítunk, nagy üresség lesz a koronában. Ilyenkor a két ág vezérvesszőit egymás felé: *oldalt álló* vezérrügyre metszük. Így aztán a vezérhajtások egymáshoz közelednek.

Azt is számításba kell venni az alakító metszésnél, hogy minél meredekebben felfelé áll egy vessző, annak a vezérrügye annál erősebben fog hajtani. S minél inkább fekvő, vagy lehajló a

a) Legerősebben a legfelső rügy hajt ki

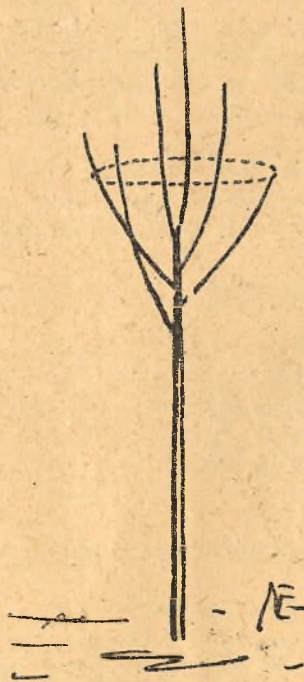
b) Meredeken felfelé növé fát kifelé álló rügyre metszünk

c) Lehajló növekedésű fát befelé álló rügyre metszünk

d) Ha két koronaág messze áll egymástól, oldalt álló rügyre metszünk (felülnézet)

vessző, annak a vezérrügyéből annál gyengébb hajtást kapunk. Ezért, ha a nevelés alatt álló fa koronájában van a sudárvessző mellett egy felfelé növő s lejjebb egy laposan fekvő vezérvessző, akkor a méredek vezért ki kell támasztani, a kifelé csüngőt pedig fel kell kötni. (4., és 5., ábra)

Megfigyelhetjük a fák metszésénél, hogy a rövidebbre visszavágott vessző vezérrügyéből erősebb, a hosszabbra metszett vesszőből gyengébb hajtás nő. Ez mindig igaz akkor, ha csak egy vesszőt metszünk meg és nem törődünk azzal, hogy a koronában levő többi megmetszett vessző mekkorát hajtott. Ha azonban azt akarjuk, hogy a korona többi vezérvesszője mellett egyik, vagy másik le ne maradjon, másra is kell ügyelnünk. Tudjuk már az eddigiekből is, hogy a magasabban álló rügyből erősebb, az alacsonyabban állóból gyengébb hajtás nő. Vigyázni kell tehát arra, hogy a gyengébb vezérvesszőt legalább olyan magasságban vágjuk vissza, mint az erőset. A metszés után tehát a vezérrügyek egymagasságban állnak.

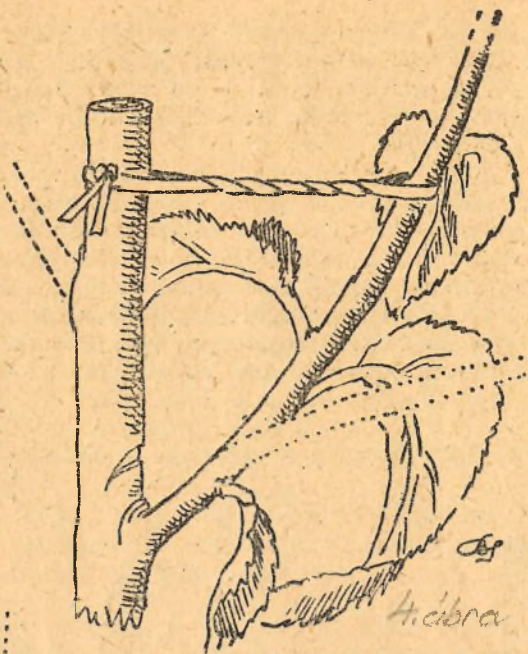

3. ábra

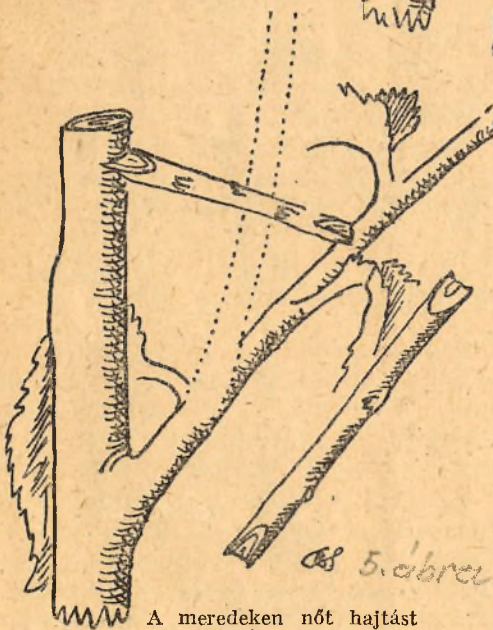
Ugy metszünk, hogy a vezérrügyek egymagasságban álljanak

Ha azt akarjuk, hogy egyik, vagy másik hajtás erősebben nőjön, hogy például a többit utólerje, azt többféleképpen lehet elérni.

Igy például, mint már említettük, a vízszintesen álló vesszőt a metszésnél meredebre kötözzük fel. De fokozza a hajtás erősségét az is, ha a rügy felett, vagy a hajtás felett a fa kérget félhold alakban bemetszük. Az ilyen bemetszésnél a körülmetsett kéregdarab-

A lehajló hajtást felkötözzük és felette bemetszést készítünk, hogy erősebben fejlődjön

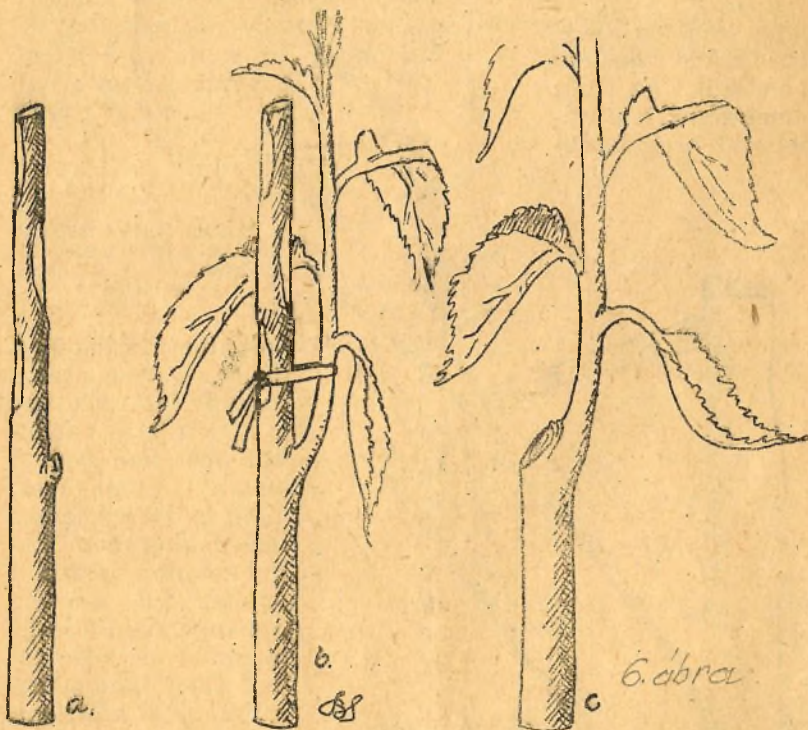
A meredeken nőtt hajtást kitémasztjuk

kát kipattantjuk úgy, hogy a helyén a meztelen fa kilátszik. Így a rügy (hajtás) felülről nem kap semmi olyan tápanyagot, amit a fa leveleiben már feldolgozott. Ezzel szemben alulról a gyökér felől a nyers tápanyagokat megkapja. Kénytelen tehát saját lombot nevelni, tehát kihajtani, hogy a nyers táplálékot maga dolgozza fel. Ismét másik mód

a hajtás növekedésének erősítésére az, ha magát a hajtást a növekedés közben meredekebbre kötözzük fel.

Ha azt akarjuk, hogy egyik-másik hajtás *gyengébben* nőjön, hogy a többi a növésben utólréhesse, szintén megtaláljuk a módját.

Egyik eljárást már ismerjük : a meredeken nőtt vesszőt *vízszintesebbre kitémasztjuk*. — Másik mód szerint a növésben levő hajtás végén levő *vitorlát kicsípjük*. Ezt úgy kell elvégezni, hogy a hajtás végén felsőben levő levélkéket egy csomóba összefogjuk, s körömmel a levéllemeznek a felét lecsípjük. Ezzel a hajtás hegyén levő rügyet nem bántottuk, csak a közelében álló levélfelület egy részétől fosztottuk meg. Ennek következtében a hajtás növése 10—14 napra leáll. Utána azonban megint a csúcs-

a) A csapról a rügyeket eltávolítjuk

b) Az arasznyi hajtást lazán a csaphoz kötjük

c) Július közepe után a csapot eltávolítjuk

rügyből, tehát hajlás nélkül növekszik tovább. Ha úgy csipnénk vissza a hajtást, hogy a hegyéből is leszednénk egy darabot, akkor a legfelső oldalszemekből hajtana ki (másodrendű hajtás), elágazna és nem tudnánk szép egyenesen tovább nevelni azt. A növekedést lassíthatjuk azzal is, ha a meredeken álló hajtást magát vízszintesebb helyzetbe kötözzük le.

A *biztosító csap* a vezérhajtás irányítására és védelmére szolgál. A kihajtásra szánt rügy felett 8—10 cm hosszú csapot hagyunk, amiről minden rügyet levagdálunk. Amint a kiválasztott rügyből kitörő hajtás az arasznyi hosszúságot elérte, azt egy laza kötéssel a biztosító csaphoz kötjük. Kötöző anyagnak jó a raffia, a vizes rozsszalma, a nyáron vágott, jól kiszáritott, de használat előtt beáztatott káka. De megfelel minden helyben-szakítható szálas gaznövény is, ha az a guzsácsavarásnál nem törik. — A raffiával különösen ügyelni kell, hogy a kötés ne legyen szoros, mert különben a gyorsan vastagodó hajtást bevágja s azt a szél letöri.

A biztosító csaphoz kötött hajtás kis görbülettel majdnem egyenesen nő tovább a tavalyi vessző folytatásaképpen. Amellett nem kell attól félni, hogy a szélnek kitett kövér vezérhajtást a szél lecsavarja.

Erre a csapra addig van szükség, míg a hajtás kellőképpen megerősödik és a töve megfásodik. Július közepe táján, vagy végén tőben le kell azt vágni. Így még őszig be is forr a helye, vagy legalább is körös-körül megindul a forradás.

Biztosító csapra szoktuk metszeni *minden esetben az alakfák* vezérvesszőit, de tanácsos a korona nevelésénél a visszamet-szendő vezérvesszőket is így biztosítani.

A törzs és az ágak vastagítása

Volt már szó arról, hogy a gyümölcsfajták közül egyik erős törzset, zömök ágakat nevel, a másik viszont gyenge törzset, vékony, a teher alatt könnyen lehajló ágakat. Ha azt akarjuk, hogy ezek a gyenge fájú fajták is jól bírják majd a termés súlyát, a törzsüket és az ágaikat a nevelésnél erősíteni kell.

Többféle ilyen erősítő eljárás van, úgymint :

Az *erősítő csapok*. Már a faiskolában a jó faiskolás törzs-erősítő csapokkal neveli a gyenge törzsű fajtákat. Az ő munkája azonban csak addig terjed, míg a fát tőle kiültetésre megvásároljuk. Amint a fát elültettük, a további nevelés a mi dolgunk.

A kiültetett fák törzsén törzserősítő csapokat már nem szoktunk nevelni. Ellenben a koronaágak kinevelésénél annál inkább.

Amikor a vezérvesszőket visszavágjuk, azt azért tesszük, hogy a vezérrügyből hajtást kapjunk. Ebből akarjuk ugyanis a koronaágakat tovább növeszteni. De nemcsak a vezérrügy szokott a visszavágás után kihajtani, hanem alatta is néhány. Ezekből nem akarunk ágat nevelni, de mégsem vágjuk ki őket töben, hanem erősítő csapoknak használjuk fel azokat.

A vezérhajtás alatt kinőtt néhány hajtást 2—5 rendes levélre bekurtítjuk. Minél magasabban, a vezérhajtáshoz közelebb nőtt ki a hajtás, annál rövidebbre (2 levélre), minél lejjebb áll, annál hosszabbra (3—5 levélre) metszük őket.

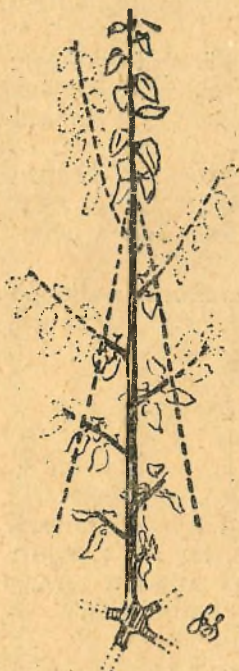
Ezek a rövid csapra visszavágott hajtások hamarosan másodrendű hajtásokat fejlesztenek, amiket ismét 1—2—3 levélre bekurtítunk.

Ezzel az eljárással az ág felületén lombos részeket nevelünk, amik tápanyagot szállítanak az alattuk levő ágrésznek. Az ágakat tehát vastagítják.

Az ágakról nem szoktuk 1—2 év múlva ezeket a törzserősítő csapokat tőből levagdalni, mint a törzsről, hanem kellő ritkítás után meghagyjuk azokat termő galyaknak.

Törzserősítő bemetszés. A gyenge törzset és koronaágakat úgy erősíthetjük, hogy azokat megköpülyözzük. A törzs, vagy ág hosszában, annak kérgén éles késsel a fáig hatoló bemetszéseket végzünk. Ezek a bemetszések felülről-lefelé úgy csatlakozzanak egymáshoz, hogy ahol az egyik vágás megszűnik, ugyanabban a magasságban induljon a következő vágás lefelé. Tehát a legfelső metszéstől a gyökérnyakig sehol sem marad olyan törzs, vagy ágrész, amelyen egyik, vagy másik oldalon bemetszés ne volna.

A bemetszésnél a kéreg kissé szétnyílik, majd hamarosan megindul a seb beforradása. Az ág, illetve a törzs ezzel vastagodik.

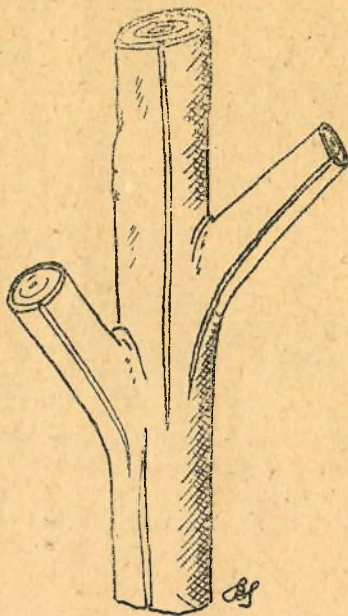

7. ábra
A vezérhajtáshoz közelebb előtört erősebb hajtásokat rövide kurtítjuk (a pontozott vonal mentén), (felül-nézet)

Gyenge törzset és lehajló ágat nevelő fajtáknál a kőpülyözést több éven át ismételhetjük. De az ág felületének mindig más más oldalán végezzük a bemetszéseket.

A kőpülyözés ideje rügyfakadástól nyár közepéig terjed. Elsősorban alma és körtefákon végezzük.

Ágak erősítése visszametszésekkel. A korona nevelésénél a vezérvesszőket ismételten visszavágjuk. Így sohasem a csúcsrügyből, hanem a vessző oldalán lejjebb álló valamelyik rügyből neveljük a koronaágat tovább. Ezzel az ágak hosszanti növekedését visszatartjuk, viszont azok vastagodását fokozzuk. Minél tovább tart az ág kinevelése, vagyis minél több éven át metszük vissza évenként az ág vezérvesszőjét, annál zömökebb, erősebb ágat nyerünk. Ha tehát ugyanolyan erősségű hajtás mellett a korona vázágainak a kinevelésére hosszabb időt szánunk, úgy a korona váza erősebb lesz.

A kőpülyözés erősíti a törzset és az ágakat

Hogyan végezzük a lemetszéseket ?

Minden fás részt úgy kell lemetszeni, hogy az okozott seb minél gyorsabban beforradjon.

A gyors beforradáshoz az szükséges, hogy a seb fölött lombos rész legyen. Ez látja el a seb felületén, a héj alatt lévő hegesztő szöveteket olyan feldolgozott tápanyaggal, ami a forradást elősegíti, de amellet mint „szívó”-hajtás is szerepel, vagyis biztosítja a seb környékén a nedvek áramlását.

Éppen ezért rügyre, vesszőre, vagy hajtásra metszünk vissza, úgy, hogy a metszési seb kissé ferdén a rügy (vessző, hajtás, stb.) tövétől lefelé hajtson.

Ebből következik, hogy ha valami farészt tőben távolítunk el, úgy a metszési seb felül teljesen tőben kezdődik s lefelé az

ágyúruível párhuzamosan halad. Alul tehát egy kis válla marad a levágott kiágazásnak. Az ilyen sebek körös-körül gyorsan és egyenletesen forrnak.

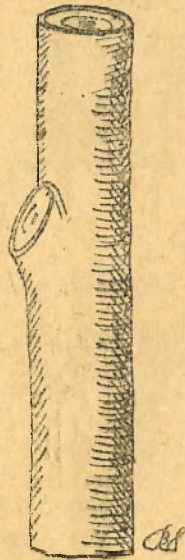
Ha viszont *csonkot* hagyunk a lemetszésnél, annak a végén levő sebfelülete nem tud beforradni. Csak akkor heged be az ilyen seb, ha visszavágott csonk fattyúhajtásokat hajt. A fattyújuk lombja ugyanis ellátja a hegesztőszövetet táplálékkal. Ha csonkon nem fakad lomb, akkor az visszaszárad, bekorhad s a fa így beodvasodik.

Minél élesebb szerszámmal dolgozunk, annál simább lesz a seb széle. Annál gyorsabb lesz tehát a beforradás.

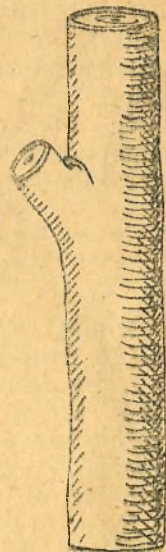
Hogy a nagyobb sebek be ne száradjanak s a közepük be ne repedezzen, be szoktuk kenni olyan anyagokkal, ami a sebet a levetgőtől elzárja. A kisebb sebeket, ha azt éles szerszámmal ejtettük, *nem kell bekenni semmivel*. A korona nevelésénél aránylag kis sebeket ejtünk és jó erőben levő, fiatal fákkal állunk szemben. Éppen ezért kenőanyagot legtöbbször nem is használunk. *Legkevésbé szabad ilyen fiatal fák metszésénél kátrányt használni*, mert ha az a vékony, fiatal kérget bemocskolja (lecsurgás, hemázolás), azt el is öli.

A metszési seb kissé ferdén, a rügy tövétől lefelé álljon

Csonkot ne hagyjunk! A baloldali a helyesen végzett lemetszés. A jobboldali lemetszés hibás

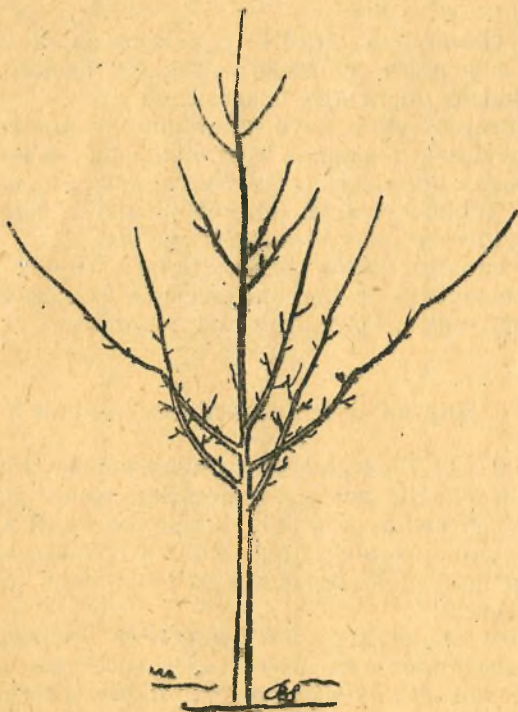

A HASZNÁLATOS KORONA ALAKOK

Törzsös, koronás gyümölcsfáinkat általában háromféle koronaalak valamelyikére neveljük. Ez a három koronaalak:

1. Sudaras korona.
2. Katlanalakú korona.
3. Gömbalakú korona.

Hogy melyik koronaalakra neveljük a gyümölcsfáinkat, azt mindig az dönti el, hogy melyik gyümölcsnemnek melyik felel meg jobban. Tehát nem asszerint, hogy melyikhez van kedvünk, hanem, hogy annak a bizonyos fának, amit nevelni akarunk, hogyan lehet *a leggyorsabban a legnagyobb termőfelületet a legnagyobb teherbírást, a legteljesebb egyensúlyt és a neki legjobban megfelelő napos, szellős, egyenletes ágazatot megadni.*

sudasaras korona

katlan-alakú korona

1. A sudaras korona

A mi viszonyaink között ez a koronaalak valósítja meg legjobban a legtöbb gyümölcsnemünkénél azokat a célkitűzéseket, amiket az imént újra felsoroltunk.

Egy középső, felfelé növényező sudárágon egyenletesen, ritkásan, körös-körül elosztva ágaznak le az oldalágak: a korona *vázágai*.

A vázágak hordozzák a *termőgallyazatot*, ami a korona külső része felé többé-kevésbé eltérő irányba elterjed. Ezek a termőgallyak együttesen jelentik a fa *termőfelületét*.

Ha a sudáron körös-körül, ritkásan 10—15 erős, zömök vázágat kineveltünk, a korona nevelését befejezzük s a továbbiakban már csak a koronaritkítást végezzük.

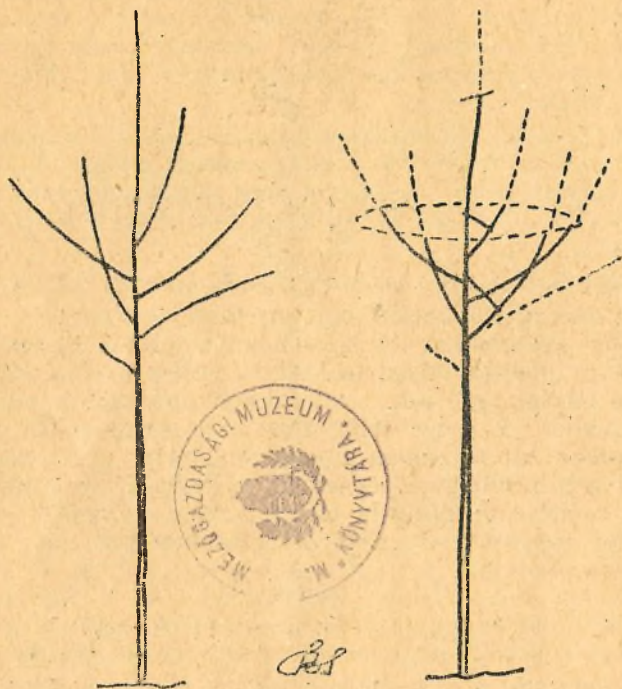
Hogyan nevelünk sudaras koronát ?

A sudaras korona nevelése többféleképpen történik.

Vegyük először azt az esetet, ha *gyenge ágazati* fajtát ültetünk. Vagy pedig, ha a helyi viszonyok miatt a fa rövideket hajt. De ugyanígy sorozhatjuk az olyan természetű fajtákat is, amik későn kezdik el a termésüket, tehát nem kell sietnünk a koronaneveléssel.

Ezekben az esetekben a sudáron 10—15 vázág kinevelésére 4—5, sőt 6 esztendő is rászánunk. Hiszen tudjuk az eddigiekből is, hogy *minél tovább alakítjuk a koronát, annál zömökebb, erősebb vázágakat tudunk nevelni*. De amellet az *egy-egy ágakat annál ritkásabbra, a koronát annál szellősebbre lehet formálni*.

Az ilyen fáknál következőképpen alakítjuk ki a koronát.
 A faiskolából meghozatott 2 éves oltvány koronája áll egy felfelé nőtt *sudárvesszőből* és háromnál több körös-körül, oldalt álló *koronavesszőből*. Ha 5—6 koronavesszőnél több volna az oltványon, úgy a feleslegeseket töben kivágjuk. Leginkább az alsó gyenge és a felső túlerős vesszőket szoktuk ilyenkor eltávolítani, de közben arra is vigyázunk, hogy a megmaradók

A kiültetett fáska koronavesszőit, ha kell felkötözzük vagy kitámasztjuk, azután úgy metszük meg. A pontozott részek lekerülnek

szépen egyenletesen oszoljanak el minden irányban. A célnak legjobban megfelel az az oltvány, amelyiknek a sudáron kívül 4 megfelelően erős koronavesszője van.

A kiültetett fa koronavesszői közül a meredek állásúakat kitámasztjuk, a vízszintesen nőttöket felkötözzük.

Ezután a sudárvesszőt körülbelül *egyharmadára* visszavágjuk. A koronavesszőket pedig arányosan úgy metszük

vissza, hogy legfelső megmaradt rügyeik (a vezérrügyek) a megmetszett sudárvessző alsó negyedrészéig érjenek fel. A koronavesszők vezérrügyei tehát egy magasságban állnak. Vagyis az alsó gyengébb vesszőket hosszabbra s a felső erősebb vesszőket rövidebbre kell metszeni.

A koronavesszőket olyan irányú vezérrügyre kell metszeni, amerre a vázágat nevelni akarjuk. Legjobb a vázágakat rézsut kifelé (45° szög alatt) nevelni, tehát leginkább kifelé álló rügyre szoktuk metszeni. Csak a lapos vagy lecsüngő növési vesszőket metszük befelé álló rügyre. Ha pedig a nagyon szétálló vesszőket akarjuk a jövőben közelebb hozni egymáshoz, akkor a két szomszédos vesszőt egymásfelé (oldalt) álló rügyekre vágjuk vissza.

Akár ősszel, akár tavasszal ültetünk, ezt a koronametszést mindig tavasszal rügyfakadás előtt szoktuk elvégezni. Ilyenkor ugyanis az egészséges, ép rügyek már duzzadnak, míg a szállításkor vagy az ültetés során megsérült rügyek könnyen felismerhetők.

Rügyfakadás után a megmetszett korona kihajt.

A vezérrügyből kitörő hajtást, mint vezérhajtást (sudáron sudárhajtást) szabadon hagyjuk növekedni. Ha biztosító csapot is hagyunk tavasszal mellettük, ahhoz az araszos hajtásokat lazán hozzákötjük. Csak akkor nyúlunk a növekedés alatt ezekhez a vezérhajtásokhoz, ha észrevesszük, hogy növéstükben valami hiba van. Így például, ha az egyik vezérhajtás a többit erősen elhagyja, annak levélvitorláját kicsipjük, hogy a többi utólerje. A középen felfelé növekvő sudárhajtást azonban soha nem csipjük vissza. Annak erősebben kell nőni, mint a többi koronahajtásnak. Ha egyik-másik hajtás a többitől lemarad, azt meredekebbre felkötözzük. Az a fontos, hogy ősze nagyjából egyforma erős vezérvesszői legyenek a fának, amik közül csak a középső sudárvessző emelkedik ki erősen.

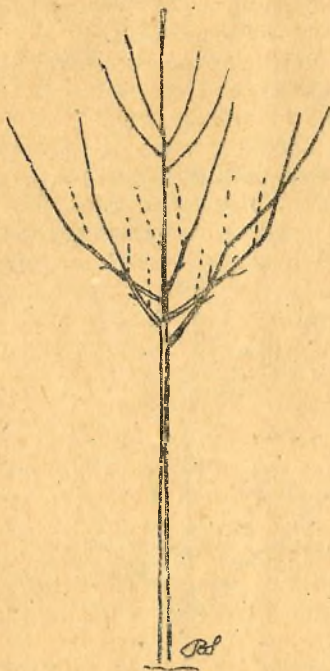
De nemcsak a vezérrügyek fognak tavasszal kihajtani a megmetszett koronában. Az alattuk következő néhány rügyből is hajtás fakadhat. Ezeket az oldalhajtásokat azonban nem hagyjuk szabadon növekedni.

Amelyik legközelebb áll a vezérhajtáshoz — s ez rendszerint a legerősebb — azt többen levágjuk. Az alatta nőtt néhány gyengébb hajtást viszont 2—5 levélre lekurtítjuk. A magasabban állót rövidebbre (2 szemre), az alacsonyabban állót hosszabbra (3—4—5 szemre) kell visszavágni. Ezeknek a lekurtított hajtásoknak a szemei ismét ki szoktak hajtani. Eze-

ket a *másodrendű hajtásokat* ismét 1—2 levélre visszacsípjük.

Az oldalhajtások közül azokat is tanácsos tőben eltávolítani, amelyek *felfelé* vagy a koronába *befelé* indulnak. Ezek ugyanis a koronát sűrítik.

Ilyen módon elérjük azt, hogy csak a vezérhajtások növekednek erősen, amikből a korona vázágait akarjuk kinevelni. A többi hajtást legyengítjük, azokból erős ág soha nem lesz,

Az előtörő hajtásokat szabadon hagyjuk fejlődni; a befelé növekedőket kivágjuk

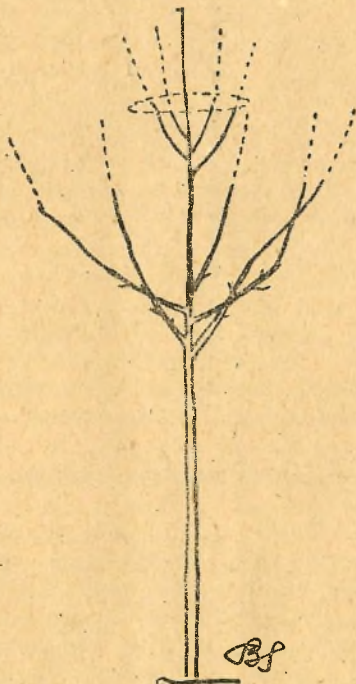
hanem *kifelé és oldalt* terebélyesedve, ezekből fejlődik ki a fa *termőgallyazata*.

Második tavasz. Ha a múltévi növekedés nem volt ki-elégítő, akkor a *sudarat még mindig nem engedjük elágazni*. Ujra megmetszük úgy, mint tavaly, csak valamivel magasabban s megint csak egy szál hajtást engedünk rajta nőni: a *sudárhajtást*. A *vezérvesszőket* is újra visszavágjuk a tavalyi metszés helye felett s azok vezérrügyéből tovább neveljük a vezérhajtást.

Ha viszont az évi növekedés elég erős volt, következő (második) évben tavasszal a sudárvesszőt olyan magasságban metszük vissza, ahol azt újra el akarjuk ágaztatni. Tehát ahol egy újabb ágcsoportot akarunk kinevelni. Ez a magasság az alsó ágcsoport felett 50—80 cm szokott lenni, hozzászámítva még 5—6 rügyet, melyek hajtásaiból majd az új ágcsoport kialakulhat. Célszerű biztosító csapot is hagyni. Erősen növő, sűrűágú fajtáknál magasabban, gyengébb növéskéknél alacsonyabban ágaztatjuk el újra a koronát.

A sudárvesszőn a metszésnél biztosító csapot is szoktunk hagyni. A sudár meghagyott legfelső rügye lehetőleg ellenkező irányba nézzen, mint a mult évben.

Ugyanakkor az oldalvezérvesszőket ismét megfelelő irányú rügyre és olyan magasságban metszük meg, hogy azok a sudárnak mintegy egyharmad részéig érjenek fel. (Tehát 60 cm-es sudárnál az alsó 20 cm-ig.) A vezérrügyek itt is egy síkban lesznek.

A második év őszére kétemeletes korona van, a felső emeletet úgy metsszük vissza, mint előző évben az alsó emeletet

A visszametszett sudárvevesszón a felső rügyek kihajtanak. Ezek közül a *legfelsőt* egyenesen felfelé neveljük. Éppen ezért ezt a sudárhajtást, amint arasznyi hosszú lesz, hozzákötözzük a biztosító csaphoz. A sudárhajtás alatt kitörő oldalhajtásokat szabadon hagyjuk nőni, csak az erősségüket szabályozzuk (az erősek vitorláját kicsípjük s a gyengéket meredekebbre kötözzük fel).

Az alsó ágcsoport *vezérrügyei is kihajtanak*. Ezeket a vezérhajtásokat is szabadon hagyjuk fejlődni, csak szintén az egyensúlyt tartjuk fenn köztük. A vezérhajtások alatt kinövő oldalhajtásokat úgy kezeljük, mint a múlt évben: a legfelső, túlerős oldalhajtásokat töben kivágjuk. A befelé vagy felfelé indulókat ugyancsak eltávolítjuk. A többit visszakurtítjuk. A magasabban állókat 2—3 szemre, az alsóbbakat 4—5 szemre metszük. Ha aztán ismét kihajtanak, a másodrendű hajtásokat 1—2 levélre csipkedjük vissza.

A kétéves részen a tavaly legyengített ágerősítő csapokból szintén kihajt néhány erősebb hajtás. Ezeket ritkítás-szerűen, az alattuk levő gyengébb hajtásokig *csapostól levágjuk* és csak a *kifelé vagy oldalt* lefelé növvő hajtásokat, amik amúgy is gyengén nőnek, hagyjuk meg érintetlenül. Ha egyik-másik erősebben hajtana, azt 6—8 levélre visszacsípjuk.

Az így nevelt fának az ültetés utáni második év őszére *két ágcsoportból álló koronája van*.

A harmadik tavaszon ezt a kétemeletes koronát ismét megmetszük.

A *felső ágcsoport most ugyanolyan, mint az első tavaszon megmetszett korona volt*. Tehát áll egy sudárvevesszőből és háromnál több, körös-körül elosztott *koronavesszőből*. Ugyanúgy fogjuk metszeni is.

Annyiban tér csak el mégis a metszése attól, hogy a második emelet koronavesszőiből csak annyit hagyunk meg, amennyi szükséges az alsó emelet kiegészítéséhez. Rendesen csak 3—4 vesszőt választunk ki úgy, hogy azok az alsó emelet ágközei felett álljanak.

Az alsó ágcsoport vezérvesszeit ilyenkor már olyan hosszúra metszük vissza, hogy vezérrügyeik felérjenek a második emelet elágazásának a magasságáig.

A kihajtás után a sudárhajtást biztosító csaphoz kötjük és a vezérhajtásokat egyensúlyban tartjuk. Itt már arra is kell ügyelni, hogy az *alsó ágcsoport vezérhajtásai túlságosan le ne maradjanak* a felső ágcsoport hajtásairól. Mert ha a

felső ágcsoport túlerősödik, az alsó ágcsoport pár év alatt annyira lesátnyul, hogy vázágakként nem szerepelhetnek többé.

A sudáron is és a vázágakon is *egy szál hajtást*, a sudár- (illetve vezér-) hajtást neveljük ki csupán ebben az évben. Minden más oldalhajtást az ismert módon legyengítünk. Az oldalképződmények ritkítására is ügyelünk.

A *negyedik tavaszon* gondolunk csak arra, hogy a sudarat ismét elágasztassuk. Azaz: hogy a *harmadik ágcsoportot* ki-neveljük.

Ilyenkor a *sudarat* ismét biztosító csapra, a múlt évivel ellenkező oldalon álló rügyre visszametszük a megfelelő 50—80 cm magasságban.

A *második ágcsoport* vezérvesszőit megfelelő állású rügyre úgy vágjuk vissza, hogy a vezérrügyek a felettük lévő sudár résznek kb. *egyharmadáig* érjenek fel. Az egyes vezérek visszametszése egy magasságban történik.

Az alsó ágcsoport vezérvesszőit ugyancsak egy síkban fekvő, megfelelő állású vezérrügyekre kell metszeni. A vezérrügyek a felettük lévő *elágazás fölé* érnek, de alacsonyabban állnak, mint annak a vezérrügyei. Általában a felső sudár-része *negyed-ötöd részéig* érnek.

A kihajtás után a sudárhajtást függőlegesen felfelé neveljük. A harmadik emeletet képező koronahajtásokat egyensúlyban tartjuk.

A középső és alsó ágcsoporton a vezérhajtások kivételével az oldalhajtásokat megritkítjuk és legyengítjük.

Őszre *három ágcsoportból álló koronája* van a fának.

Az *ötödik évben* még egyszer visszavágjuk a vezérvesszőket, hogy a felső emelet is erősödjék. Természetesen a felső emelet koronavesszői közül is csak annyit hagyunk meg, amennyi az alsó részek hiányainak befedésére szükséges. Egymást takaró vázágakat soha nem nevelünk, mindig az ágak közök felett helyezkednek el a felsőbb emelet vázágai.

Ebben az évben a sudarat és a vezéreket ismét egy szárra neveljük s az oldalhajtásokat megint csak ritkítjuk, illetve legyengítjük.

Az ültetéstől számított ötödik esztendő őszen készen áll az erős sudarú, 10—15 zömök vázágából álló korona.

A *hatodik év tavaszán* a sudarat és a vezérvesszőket *nem metszük többé vissza*. A termőgallyazatot kellőképpen megrit-

kitjük. Ami felesleges, azt *lőben* kivágjuk, ami viszont szükséges, azt *teljes egészében* meghagyjuk. Almánál és körténél ebben az évben a fiatal farészek *benyársasódnak* s a legtöbb fajtánál a következő évben beáll a termés.

Gyorsított koronanevelés

Ennek az eljárásnak akkor van helye, ha törpe alanyra oltott bokorfákat ültettünk, amit minél korábban akarunk termőre bocsátani. Ha például bérleten telepítettünk gyümölcsöst vagy esetleg a törpefákat egyéb fák közé, köztesként ültetjük. Ilyenkor fontos, hogy a rendelkezésre álló idő alatt minél több számbavehető termést kapjunk.

De alkalmazhatjuk olyan erősen növény fajtaánál is, melyek többszöri visszavágás nélkül is vastag, merev ágakat nevelnek.

Meg kell azonban jegyezni, hogy ezekben az esetekben is csak akkor van helye ennek az eljárásnak, ha jó erőben levő, levegős talajunkba ősszel elég korán sikerült elültetni a friss, jólnevelt oltványokat. Mert a már tél előtt kissé gyökeresedésnek indult fáktól várhatunk csak elég erős hajtásokat.

A gyors koronanevelés esetén az elültetett fák sudárvesszejét abban a magasságban metszük meg biztosító csapra, ahol a második ágcsoportot ki akarjuk ágaztatni.

A koronavesszőket megfelelő irányú rügyekre körülbelül a sudár egyharmadának magasságában vágjuk vissza.

A sudárhajtást arasznyi korában biztosító csaphoz kötjük. Az alatta kitörő oldalhajtásokat (a második emelet koronahajtásait) egyensúlyban tartjuk. Az alsó emelet vezérrügyeiből kinőtt hajtásoknak szintén csak növekedését szabályozzuk. Ezen az emeleten a vezérhajtások alatt kitörő oldalhajtásait lekürtítjük.

Ha minden jól ment, az első év őszén két csoportból álló koronánk van.

Ha gyengén hajtott a fa, úgy a következő év tavaszán a sudárvesszőt és a vezérvesszőket rövidre, 3—4 rügyre metszük s *egy szátra nevelve*, újra csak a második emelet kinevelésénél maradunk.

Ellenben, ha az első évi hajtás kifogástalan, erős sudárvesszőt és vezérvesszőket eredményezett, esetleg már a máso-

dik tavaszon megint olyan magasságban metszük meg a sudarat, ahol azt ismét el akarjuk ágaztatni.

Ilyenkor a második emelet vezérvesszőit a felettük levő sudár egyharmadának magasságában, az alsó emelet vezérvesszőit viszont a középső ágcsoport kiágazásának szintjében kell visszavágni.

A második, de legkésőbb a harmadik év őszén így kész a három ágcsoportból álló sudaras korona.

Ennél a nevelési módnál általában 50 cm-ként neveljük ki az ágcsoportokat.

Akármilyen erős ágú fajtaival van dolgunk, az így felnyurgított korona vázágainak a teherbírása nem lesz tökéletes. Ép ezért ebben az esetben úgy a törzset, mint a sudarat és valamennyi vázágat évről-évre *köpülőzéssel* vastagítani kell.

Sudaras korona kinevelése egyéves oltványból

Minél fiatalabb korban kerül az oltvány kiültetésre, annál biztosabb annak a megeredése. De egyébként is annál kevésbé éri meg az átültetést, tehát annál erősebb lesz az első évben a hajtás.

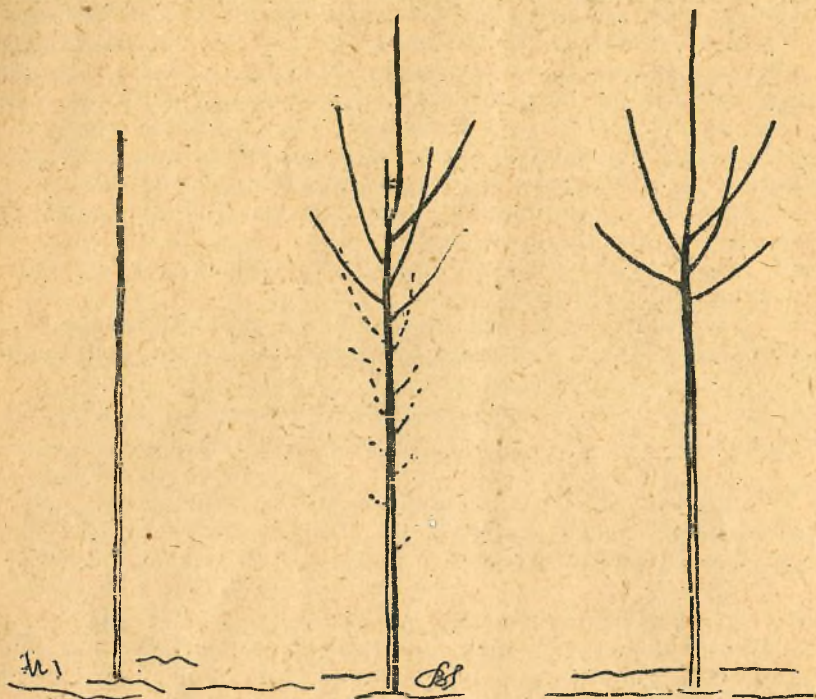
Ha tehát a faiskolában kifogyott volna a kétéves oltvány, inkább egyévest ültessünk, mint helyén elvénült fákat. De az őszibarackból például nem is szabad idősebb oltványt ültetni egyévesnél.

Az elültetett egyéves oltvány csak egy sudárvesszőből áll. Ezt a sudárvesszőt abban a magasságban metszük vissza, ahol a koronáját ki akarjuk nevelni. Ha például 120 cm magas törzset akarunk, úgy azt a föld színétől (az oltás bütykétől) felmérjük a sudárra. Efelett azután 6 rügyet még meghagyunk (ezekből akarjuk a koronát kihajtatni) s a legfelső fölött biztosító csapra a sudarat visszavágjuk.

A metszés következtében a legfelső rügyek kihajtanak. A sudárhajtást csaphoz kötve szabadon engedjük fejlődni. Az alatta levő koronahajtásokat egyensúlyban tartjuk.

Ha lejjebb is törne ki néhány hajtás, úgy azokat törzserősítő csapokként bekurtítjuk s csak nyár közepén vagdaljuk le tőben.

A koronába metszett egyéves oltványból őszre kétéves, koronás fánk lesz. Vagyis ugyanaz, amit rendes körülmények között a faiskolából szoktunk kapni. További nevelése teljesen meg is egyezik amazéval.

A sudárból a következő évben előtörő hajtások közül a pontozattakat eltávolítjuk, őszre koronás fát kapunk

Hiányos vagy sérült korona helyrehozása

Ha kiültetett fáinkat metszeni kezdjük, igen gyakran tapasztaljuk, hogy azok alakja bizony nem egyezik a könnyben látott ábrával. Hol a *sudara hiányzik*, mert szállításnál kitérőtt, hol meg két egyforma erős *sudárvessző* mered az égnek. Néha *kevés az oldal koronavessző*, néha egyik-másik olyan *gyenge* köztük, hogy nem éri el azt a magasságot, ahol a többit meg kellene metszeni. De gyakori az az eset is, hogy vagy a nevelésnél fogva, vagy mert egyes vesszők kitértek, a *korona egészen féloldalas*.

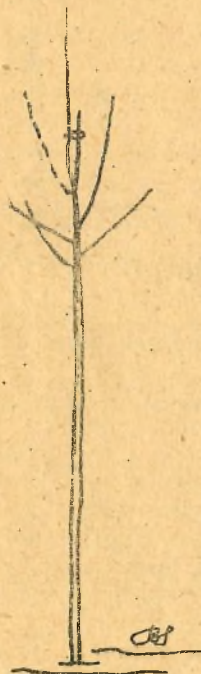
Ezekben az esetekben tanácstalanok volnánk, ha a metszés elemeivel és a kitérőtt céllal nem volnánk tisztában.

Vegyük hát sorba az ilyen hibákat:

Ha a sudár hiányzik, úgy a legfelső oldalvesszőt hajlítjuk

föl a helyére. Ha van a törzs végéből egy akkora darabka, amit *biztosító csapnak* használhatunk, akkor ezt a pótsudárvevesszőt ahhoz kötözzük fel. Ha ez nem sikerülne, akkor a törzshöz egy erősebb pálcikát legalább két helyen úgy kötözünk oda, hogy annak a felső vége a korona fölé nyúljon. Ez lesz aztán az a biztosító csap, amihez a vesszőt 2—3 kötéssel hozzákötözzük. Ennek a sudárpótló vesszőnek legalább június végéig felkötözve kell maradni. Azontúl már magától is megmarad az új helyzetében. Vigyázni kell azonban, hogy a kötelékek be ne vágjanak. Ha ezt észrevennénk, új kötéseket rakunk fel s a régiéket levagdadjuk.

Ha kettős sudarú fát ültettünk, az egyiket, leginkább a felsőt — minden körülmények között töben ki kell vágni.

A hiányzó sudarat egy oldalvessző felkötésével pótoljuk

Ha kevés az oldalvessző, a meglevőket rövidre metszük vissza és az előtörő több hajtásból nevelünk koronát

Az ilyen villás sudarú fából szoktak ugyanis kialakulni azok a koronák, amiket az első nagyobb termés súlya ketté repeszt.

Ha kevés az oldal koronavessző, úgy a meglevőket rövide, 3—4 rügyre metszük. De ugyanakkor rövide, 5—6 rügyre metszük a sudárvevesszőt is. A hiányzó koronavesszőket ilyenkor az alacsonyan elágaztatott sudár oldalhajtásaival pótoljuk. Vagyis úgy, mintha a sudarat most metszettük volna koronába. Ha azonban a gyorsított koronanevelésnél akadunk ilyen hiányos koronára, úgy a meglevő 2—3 oldalkoronavesszőt oldalt álló rügyekre metszük vissza a rendes magasságban. Ilyenkor ezeket nem egy szádra neveljük tovább, hanem — két vezérhajtást hagyva — elágaztatjuk őket.

Ha valamelyik koronavessző túlgyenge, viszont helyzeténél fogva nem nélkülözhető, azt majdnem függőlegesen fel kell költözni és felette vesszőfeletti kéregbemetszést végezni. Az ilyen gyenge vesszőt nem vágjuk vissza, hanem csúcsrügyből növesztjük tovább.

A féloldalas koronánál többféle megoldás van. Ha két — távol álló — koronavesszőt egymáshoz kötözve közelebb hajlíthatunk s ezzel a koronában mutatkozó hiányt kitölthetjük, úgy ez a legegyszerűbb eljárás.

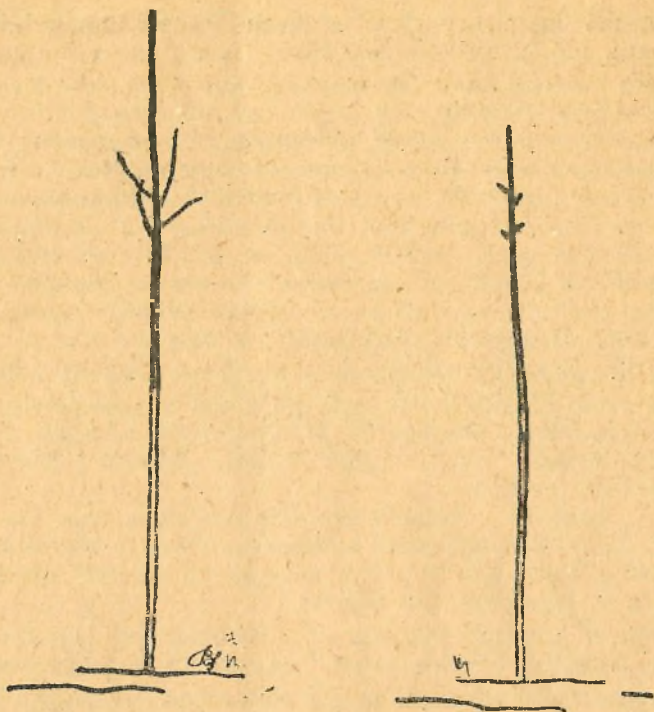
Ha ez nem sikerül, úgy az üres oldal felé irányító léchez kötve hajlítjuk át valamelyik szomszédos koronavesszőt.

Gyakran ennek sincs meg a lehetősége. Ilyenkor a koronavesszőket 1—2 rügyre s a sudarat 5—6 rügyre kell vágni Vagyis: az oltványt újból koronába metszük. A kitörő hajtásokból új koronát nevelünk.

Szeles vidéken gyakori eset az, hogy az uralkodó szél irányában nem tudunk vázágakat nevelni. Amelyik hajtás ebben az irányban indul, azt vagy oldalt, vagy felfelé elnyomja a szél. A felfelé nőtt ilyen hajtás rendszeren erősen fejlődik s a szintén elhajló sudár helyét igyekszik elfoglalni.

Ezeket az erősen nőtt, felfelé álló vezérvesszőket a növekedésben vissza kell tartani s a nevelés alatt évről-évre — kifelé álló rügyre — erősen visszametszeni. Ezzel ugyan nem tudjuk szél ellenében a kifelé hajló vázágat kinevelni, de megakadályozzuk azt, hogy az ág a sudarat növekedésben elhagyja s így villásan elágazó, kettős sudarú koronát kapjunk.

Az ilyen szeles fekvésben a fáink koronája mindaddig féloldalasan fog fejlődni, míg a fák elterebélyesedve, egymást a szélről védeni nem kezdik. Ilyenkor azután a szélfelőli oldalt a fa maga is igyekszik erősebb hajtással egyensúlyba hozni.

Szabálytalan koronát egész rövidre bemetsszük és új koronát nevelünk

A meglévő meredek vagy oldalra elnyomott ágakból a hiányzó koronarész felé új vezérhajtásokat nevelünk.

A különösen széljárta területeken nemcsak a korona sudara és vázágai, hanem a fa törzse is el szokott hajolni. *Nem tanácsos a ferdére nyomott fákat karózással vagy kikötözéssel egyenesre erőszakolni.*

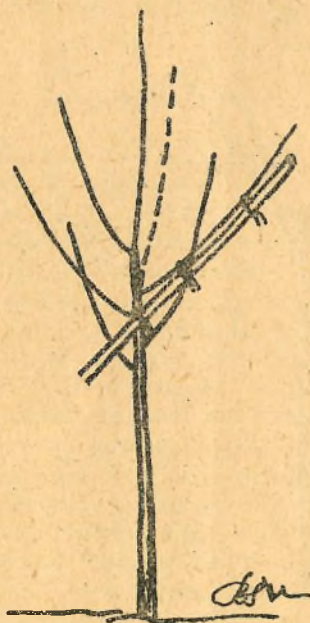
Ha a törzset egyenesre is húzom, a koronát a szél annál inkább ferdére nyomorítja. Amellett a szél nyomása alatt elhajlott fa sokkal kisebb felületet nyújt a későbbi viharoknak, mint az egyenesbe visszaállított fa. Kevésbé fenyeget tehát a fa kidülésének veszélye. De azonkívül mindnyájan tapasztalhattuk, hogy az ilyen viharjárta helyen egyenesre kötözött fa kérgét a kötelék az állandó surlódással mennyire megromcsolják és *megégelik.*

Ha már szeles vidéken gyümölcsöst telepítettünk és idejében nem gondoskodtunk szélfogó határültetvényről, úgy nyu-

godjunk bele a ferde törzsű és ferdén nőtt koronájú fákba. A koronák idővel kinövik magukat s a szelek erejét egymás elől kezdik elfogni. A törzs ugyan ferde marad, de koronánk termőfelülete helyrejön.

Ha az első években nem alakított vagy rosszul nevelt koronájú fiatal ültetvényt akarunk rendbehozni, úgy a szabályos korona kedvéért nem fogjuk az ágakat ifjításszerűen lecsonkolni, hogy a nevelést előlről kezdhessük.

Ebben az esetben minden fán kiválasztunk egy *sudárágat*. Ez a sudárág a vele egyidős ágak között mindig a *legmagasabban álljon*. Ha fölötte még hasonló korú, de helyzeténél fogva alkalmatlan ág volna, azt a kiválasztott ág felett tőben ki kell vágni. A kiválasztott sudárág természetesen nem lesz olyan egyenes, mintha hajtás korában biztosító csap mellett neveltük volna. Sőt néha erős görbülettel folytatja a törzset felfelé. A fontos csak az, hogy ha kell, karózással is, a korona közepébe, felfelé irányítsuk.

A helytelen irányba fejlődő hajtást egy karóval is irányíthatjuk

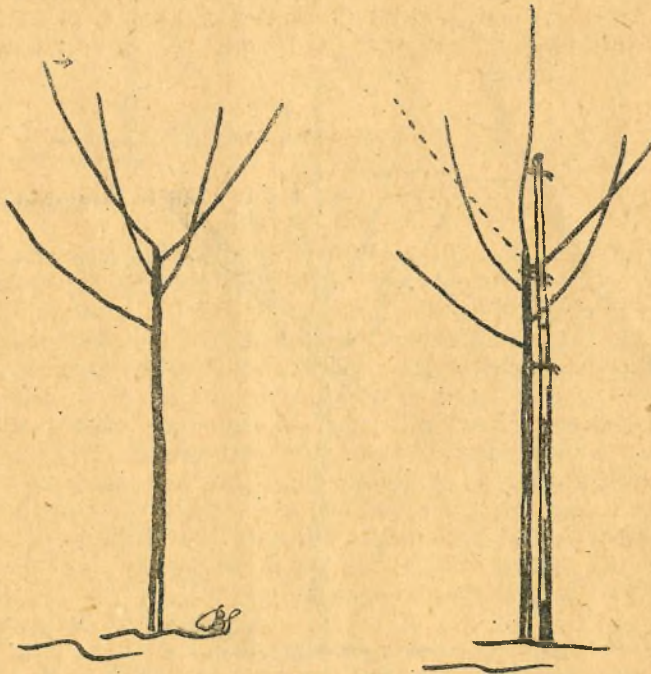
Az oldalágakat ezután úgy válogatjuk meg, hogy minden irányban egyenletesen, ritkásan kifelé álljanak. A többit töben kivágjuk.

A megmaradó koronaágakat *kifelé álló vesszőre* annyira vágjuk vissza, hogy egyensúlyukat biztosítsuk.

A *sudárágat* úgy metszük vissza, hogy egy-két arasszal kiálljon a megmetszett oldalágak fölé. Itt a metszés következtében több erős hajtást kapunk, melyekből a legfelsőt függőlegesen — sudárnak — a többit, mint második emeletet, koronaágaknak neveljük.

Ugyanezt az eljárást alkalmazzuk azoknál a fiatal fáknál, melyeknek a *sudarat rossz tanácsra kivágtuk*. Ilyenkor a fa mellé karót verünk le s azt legalább két helyen a törzshöz kötözzük. A katlanalakú korona *legfelső ágát* felhajlítjuk a hiányzó sudár helyére és erősen a karóhoz rögzítjük.

Ezt a pótsudarat ezután ugyanúgy, mint az imént megbeszéltük, elágaztatjuk.

Hiányzó sudarat egy felfelé irányított oldalvesszővel pótoljuk

A kötelékek bevágódására ügyelni kell. Ha szükséges, más pontokon újra kötözzük az ágakat s a régi kötéseket levagdadjuk. A felkötözött sudárnak egy évet kell karó mellett eltölteni, hogy új helyzetében megmaradjon.

A katlanalakú korona

A törzsnek nincs függőleges irányban folytatása a korona elágazások felett. A fának nincs sudara. Így a korona belül üres és vázágait a napsütés egész hosszukban szabadon éri.

Nem kapjuk meg rajta azt a legnagyobb *termőfelületet* és a *legnagyobb teherbírást*, amit a koronanevelés céljaként említettünk. Viszont a korona *levegőssége és megvilágítottsága* ennél a legtökéletesebb. (Lásd a 16. oldalon lévő ábrát)

Olyan gyümölcsnemeknél szabad tehát csak alkalmazni, amelyeknek gyümölcsei és hajtásai *több napsugarat kívánnak*.

Nálunk a nyári napsütés a legtöbb gyümölcsnemünk számára elegendő. Mégis vannak esetek, amikor a katlankorona használata esetleg *szükséges* is lehet, pl. az őszibaraeknél.

A gömbkorona

Az emberi beavatkozás nélkül, magától kialakult *természetes fakoronát* nevezzük gömbkoronának.

A legtöbb gyümölcsnemnél nem felel meg céljainknak. Célunk ugyanis a *legkisebb költséggel a legnagyobb mennyiségű és legjobb minőségű gyümölcsöt termeszteni*.

Ezen a koronaalakon viszont egyes munkák *drágán* és tökéletlenül végezhetőek el. Gondoljunk csak a permetezésre vagy a szedésre. A termés *minősége és mennyisége* viszont éppen ezért gyengébb lesz. A termőfelület is aránylag kicsi, mert csak a korona legkülsőbb rétegén kapunk termést.

Mégis van néhány gyümölcsnemünk, ami minden alakítás nélkül is megfelelő koronát nevel. Így például *soha nem alakítjuk a diófakoronát*. Ennek a fának csak *jó tágas helyet* kell adni, a koronanevelést rá lehet bízni a természetre. Ezenkívül van néhány cseresznye- és mandulafajta, mely szintén céljainknak megfelelő természetes koronát nevel. De ezeknél azért már itt-ott bele kell nyúlnunk az ollóval az ágak közé, hogy a villás elágazódásokat megakadályozzuk.

FÜGGELÉK

A ribizke-, köszméte- és mogyorócserejét kétféle alakban nevelhetjük.

Az egyik mód szerint a bokrot a gyöker- és tősarjakból bokrosítjuk el. Ezeket a sarjakat csak ritkítjuk. Évente annyi (4—8) egyéves sarjat hagyunk meg, amennyi az egyre szélesedő bokron egyenletesen, ritkásan elfér. A többit tőben kivágjuk. Ugyanakkor az előregedett részeket szintén kimetszük.

A másik eljárás szerint a bokrot *egy sarjból* neveljük ki. Ez a sarj kis törzset képez s fent koronaszerűen elágazik. Ilyenkor az évről-évre kitörő újabb gyökérsarjakat tőben kiirtjuk. Ha azután a kis törzsos bokor kezd kivénülni, egy jól fejlett, fiatal sarjat meghagyunk. Mikor ez 2—3 év multán kellőképpen elterebélyesedett, a régi részt tőben kivágjuk.

Ennek az utóbbinak előnye az, hogy tövét a gatzól könnyebb tisztán tartani. Amellett a mogyoró ezen az alakon termékenyebb. Hátránya, hogy az elvénuült részek leváltásánál a termés mindig kissé visszaesik.

A *som* természetű természetes bokor alakjában. Ebben az esetben csak egy kevés ritkításra van szükség.

Az oltott fajtaikat viszont többé-kevésbé alacsony törzsre kell nevelni s azon *természetes gömbkoronát* engedünk kifejlődni.

„Forrás“ Nyomdaip. Műintézet és Kiadóvállalat Rt. nyomása, Budapest